

ศาสตร์การดำเนินการ: ทฤษฎี รูปแบบ และ กรอบการดำเนินการ

พิกุล พรพิบูลย์¹ RN, พยด., อพย. (การพยาบาลอายุรศาสตร์-ศัลยศาสตร์)

บทคัดย่อ: การปฏิบัติตามหลักฐานเชิงประจักษ์เป็นองค์ประกอบที่จำเป็นของการพัฒนาคุณภาพในระบบสุขภาพ ในการดำเนินการจำเป็นต้องอาศัยกลยุทธ์หลายแง่มุมเพื่อส่งเสริมการใช้หลักฐานจากการวิจัยในคลินิก ศาสตร์การดำเนินการ เป็นแขนงหนึ่งของศาสตร์การแปลความรู้สู่การปฏิบัติ ซึ่งได้เกิดขึ้นในสาขาต่าง ๆ โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะนำข้อค้นพบจากการวิจัยไปสู่การปฏิบัติ บทความนี้อธิบายเกี่ยวกับคำนิยาม ทฤษฎี รูปแบบ กรอบการดำเนินการของศาสตร์การดำเนินการ พร้อมทั้งยกตัวอย่างกรอบแนวคิดสำหรับการดำเนินการ และ ขั้นตอนของกระบวนการดำเนินการ

วารสารการปฏิบัติการพยาบาลและการผดุงครรภ์ไทย 2560; 4(1): 05-12

คำสำคัญ : ศาสตร์การดำเนินการ ศาสตร์การแปลความรู้ การปฏิบัติตามหลักฐานเชิงประจักษ์

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

รองประธานคณะกรรมการบริหารวิทยาลัยพยาบาลและผดุงครรภ์ชั้นสูงแห่งประเทศไทย สภาการพยาบาล
(วาระ พ.ศ. 2559-2560)

บทนำ

นับตั้งแต่มีการปฏิรูประบบสุขภาพในประเทศไทยเป็นต้นมา ทุกวิชาชีพด้านสุขภาพต่างก็ได้มีการส่งเสริมให้ใช้การปฏิบัติตามหลักฐานเชิงประจักษ์ (evidence-based practices [EPBs]) หรือการใช้ผลการวิจัย (research utilization) ในการปรับปรุงคุณภาพบริการเพื่อยกระดับผลลัพธ์ด้านสุขภาพของผู้ป่วยหรือผู้รับบริการ แต่ในทางปฏิบัติก็ยังมีการใช้กันค่อนข้างน้อยและยังมีความไม่ชัดเจนในเรื่องทฤษฎีหรือกรอบแนวคิดที่ใช้พยาบาลผู้มีความรู้ความชำนาญเฉพาะทางหรือพยาบาลผู้ปฏิบัติการขั้นสูง (Advance Practice Nurses [APNs]) เป็นผู้ได้รับการคาดหวังว่า จะเป็นผู้นำทางคลินิกด้านการพยาบาล เป็นผู้ได้รับการเตรียมพร้อมในการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงโดยใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ ดังที่ปรากฏอยู่ในสมรรถนะหลักของ APNs ที่กำหนดโดยสภาการพยาบาล¹ ซึ่งสถานบริการสุขภาพ สมควรจะได้รับประโยชน์โดยตรงจากการปฏิบัติของ APNs ในการจัดทำโครงการพัฒนาคุณภาพโดยใช้หลักฐานเชิงประจักษ์

การใช้หลักฐานเชิงประจักษ์เพื่อปรับปรุงคุณภาพการพยาบาล ถือเป็นความรู้ใหม่ในระบบการดูแลสุขภาพที่จำเป็นต้องมีการทำความเข้าใจกับศาสตร์ที่เกี่ยวข้องท่ามกลางสมาชิกวิชาชีพการพยาบาล ตลอดจนวิชาชีพที่เกี่ยวข้องอื่นๆ บทความนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะนำเสนอความรู้เกี่ยวกับศาสตร์การดำเนินการเกี่ยวกับการนำหลักฐานเชิงประจักษ์หรือข้อค้นพบจากการวิจัยไปสู่การปฏิบัติเพื่อยกระดับคุณภาพ ประกอบด้วย ความหมาย ศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กัน ทฤษฎี รูปแบบ และกรอบการดำเนินการ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับพยาบาลผู้ปฏิบัติการขั้นสูงในการดำเนินโครงการพัฒนาคุณภาพการพยาบาลต่อไป

ศาสตร์การดำเนินการ (Implementation Science)

ศาสตร์การดำเนินการ ผู้เขียนแปลจากคำนิยามศัพท์ของคำว่า Implementation Science เป็นแขนงหนึ่งของศาสตร์การแปลความรู้ (Translation Science)² โดยที่ ศาสตร์การแปลความรู้ หมายถึง การศึกษาค้นคว้าที่มุ่งทำความเข้าใจในหลักการทางวิทยาศาสตร์และการปฏิบัติที่เป็นพื้นฐานของขั้นตอนต่างๆ ของกระบวนการแปลความรู้ไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งประกอบด้วย ขั้นตอนการแปลสิ่งที่สังเกตได้จากห้องทดลองหรือคลินิกเกี่ยวกับการวินิจฉัยและการบำบัดต่างๆ ไปเป็นวิธีการจัดกระทำที่มีประสิทธิผลในการรักษาและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเพื่อการปรับปรุงสุขภาพของบุคคลและประชาชนทั่วไป (ด้วยการทำวิจัยเชิงทดลองและกึ่งทดลองที่มีขอบเขตครอบคลุมตั้งแต่การวิจัยในห้องทดลองทางวิทยาศาสตร์ การวิจัยทางคลินิก ไปจนถึงการวิจัยประยุกต์) การเผยแพร่ความรู้และการนำความรู้ไปใช้ในทางปฏิบัติ³ ซึ่งในปัจจุบันมีคำที่นิยมใช้และมีความสัมพันธ์หรือมีความหมายที่คล้ายกันกับศาสตร์การแปลความรู้ ได้แก่ คำว่า การแปลความรู้ (knowledge translation) การนำนวัตกรรมมาใช้ (adoption of innovation) การปรับปรุงคุณภาพ (quality improvement) ศาสตร์การปรับปรุง (improvement science) และ ศาสตร์การดำเนินการ (implementation science)²

คำว่า implementation แปลว่า การดำเนินการ หมายถึง ชุดของกิจกรรมในการดำเนินงานที่ออกแบบมาเพื่อให้โปรแกรมที่กำหนดไว้ถูกนำไปปฏิบัติจนบังเกิดผล เป็นชุดกิจกรรมที่มีรายละเอียดของวิธีการปฏิบัติอย่างเพียงพอและชัดเจน ซึ่งในการดำเนินการจะประกอบด้วยกิจกรรม 2 ระดับ คือ กิจกรรมระดับปฏิบัติการในการจัดกระทำ (intervention-level activities) กับกิจกรรมในการดำเนินการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบ

(implementation-level activities) และการประเมินผลลัพธ์ก็ประกอบด้วย 2 ระดับ เช่นกัน คือ ผลลัพธ์ของการจัดกระทำดูแล (intervention outcomes) กับผลลัพธ์ของการดำเนินการ (implementation outcomes)⁴ เพื่อให้เกิดความเข้าใจชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้เขียนขอยกตัวอย่างดังนี้

กิจกรรมในระดับของการจัดกระทำดูแล (intervention) ก็คือ วิธีปฏิบัติที่ดีตามที่มีหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ต้องการนำมาแทรกแซงวิธีการเดิม เช่น วิธีปฏิบัติในการป้องกันการพลัดตกหกล้มในโรงพยาบาล ส่วนกิจกรรมในระดับดำเนินการ (implementation) ก็คือ การดำเนินงานของผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้มีความเข้าใจและพร้อมใจกันเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติตามหลักฐานเชิงประจักษ์ เช่น การเตรียมความพร้อมของหน่วยบริการ การทำความเข้าใจกับผู้ปฏิบัติเกี่ยวกับวิธีการตามหลักฐานเชิงประจักษ์ การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมเพื่อให้มีการปฏิบัติของทุกฝ่ายอย่างสม่ำเสมอ และการสนับสนุนทรัพยากรในการดำเนินงาน เป็นต้น

ศาสตร์การดำเนินการ หรือ implementation science หมายถึง การศึกษาทางวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับวิธีส่งเสริมการใช้ข้อค้นพบจากการวิจัยและหลักฐานเชิงประจักษ์อื่นๆ อย่างเป็นระบบในงานประจำ เพื่อปรับปรุงคุณภาพและประสิทธิผลของการบริการสุขภาพและการดูแล⁵ ศาสตร์การดำเนินการ เป็นความรู้ที่ว่าด้วยกระบวนการนำความรู้ใหม่ หลักฐานเชิงประจักษ์ หรือนวัตกรรมใหม่ไปดำเนินการปรับปรุงการปฏิบัติเพื่อยกระดับผลลัพธ์ที่ดีขึ้น ความรู้นี้เกิดจากความรู้ที่ได้จากการค้นคว้าวิจัยสนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการนำวิธีการปฏิบัติที่มีประสิทธิผล (effective intervention) ไปใช้ในสถานการณ์จริง ซึ่งเป็นกระบวนการที่ซับซ้อน มักเกี่ยวข้องกับผู้ปฏิบัติและผู้มีส่วนได้

ส่วนเสียหลายฝ่าย ภายในหน่วยงานหรือองค์กร ในการดำเนินการมักประกอบด้วยการใช้ทฤษฎี รูปแบบและกรอบแนวคิด โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะปรับปรุงกระบวนการนำหลักฐานเชิงประจักษ์จากผลการวิจัยไปสู่การปฏิบัติประจำวันภายใต้บริบทของการบริการและนโยบายที่มีอยู่ ศาสตร์การดำเนินการ จึงเป็นการศึกษาทั้งกระบวนการและผลลัพธ์ของการดำเนินการใช้หลักฐานเชิงประจักษ์⁶ ศาสตร์การดำเนินการในระบบสุขภาพ จึงว่าด้วยการเชื่อมโยงระหว่างวิธีการดูแลรักษาที่มีประสิทธิผล การปฏิบัติ และ ผลลัพธ์ในผู้ป่วย²

ทฤษฎี รูปแบบ และกรอบดำเนินการในศาสตร์การดำเนินการ

ความรู้ในศาสตร์การดำเนินการได้มาจากการศึกษาในปรากฏการณ์จริงด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ คือ มาจากการสังเกต ค้นคว้าและทดลองเกี่ยวกับวิธีการส่งเสริม (enhancing) การนำความรู้ที่เป็นข้อค้นพบจากการวิจัยและหลักฐานเชิงประจักษ์อื่น ๆ ไปสู่การปฏิบัติในงานประจำเพื่อปรับปรุงคุณภาพและประสิทธิผลของการบริการสุขภาพ⁷ ศาสตร์การดำเนินการเกิดขึ้นเพื่อตอบโจทย์ที่ท้าทายของการปฏิบัติตามหลักฐานเชิงประจักษ์หรือการใช้ผลการวิจัยเพื่อยกระดับผลลัพธ์ในระบบบริการสุขภาพ ซึ่งเป็นการขับเคลื่อนการปฏิบัติที่มีความซับซ้อนในสถานการณ์จริง (empirically driven) ซึ่งในระยะเริ่มแรก การศึกษาการดำเนินการมักจะไม่ได้อิงในทฤษฎีที่ใช้เป็นฐานในการดำเนินการหรือมีเพียงส่วนน้อยที่มีการอ้างอิงถึงกรอบแนวคิดทฤษฎีซึ่งเป็นที่มาของกลยุทธ์ที่นำมาใช้ในการดำเนินการเพื่อให้เกิดการปฏิบัติตามหลักฐานเชิงประจักษ์การไม่มีกรอบทฤษฎีหรือรูปแบบที่ชัดเจนในการดำเนินการทำให้เป็นการยากที่จะอธิบายถึงปัจจัยหรือสาเหตุของความล้มเหลวหรือความสำเร็จ และเป็นการยากที่จะ

ทำนายและยืนยันผลที่จะเกิดขึ้น ตลอดจนเป็นการยากที่จะพัฒนากลยุทธ์ที่จะทำให้ประสบความสำเร็จยิ่งขึ้น⁸

ความยากในการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับศาสตร์การดำเนินการ โดยเฉพาะการประเมินผลหรือยืนยันผลการดำเนินการ คือ การไม่มีภาษาที่ใช้ร่วมกัน และไม่มีทฤษฎี รูปแบบ และกรอบดำเนินการที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน⁴ ในรอบสิบปีที่ผ่านมา ได้มีความตระหนักกันมากขึ้นในการที่จะแสวงหาทฤษฎี รูปแบบ และกรอบแนวคิดที่ใช้เป็นฐานในการออกแบบการดำเนินการ ตลอดจนการเลือกกลยุทธ์ที่นำมาใช้ ในปัจจุบันการศึกษาการดำเนินการใช้หลักฐานเชิงประจักษ์เริ่มมีการใช้ทฤษฎีซึ่งส่วนใหญ่เป็นการยืมมาจากศาสตร์แขนงต่าง ๆ เช่น จิตวิทยา สังคมวิทยา และทฤษฎีองค์กร นอกจากนี้ยังมีทฤษฎี รูปแบบ และกรอบดำเนินการที่เกิดขึ้นภายในศาสตร์การดำเนินการเอง⁷

ผลการศึกษาทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับทฤษฎี รูปแบบ และกรอบดำเนินการในศาสตร์การดำเนินการ⁷ สรุปวัตถุประสงค์ของการใช้ทฤษฎีได้ 3 ประการ คือ 1) เพื่ออธิบายและเป็นแนวทางในการแปลข้อค้นพบจากการวิจัยไปสู่การปฏิบัติ 2) เพื่อทำความเข้าใจและอธิบายเกี่ยวกับสิ่งที่มีอิทธิพลต่อผลลัพธ์ของการดำเนินการ และ 3) เพื่อประเมินผลการดำเนินการ นอกจากนี้ การสังเคราะห์ผลการทบทวนดังกล่าว ยังสามารถจัดกลุ่มทฤษฎีที่ใช้ในศาสตร์การดำเนินการ ออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่

1) รูปแบบกระบวนการ (process models) มุ่งอธิบายขั้นตอนต่าง ๆ ของการแปลข้อค้นพบจากการวิจัยไปสู่การปฏิบัติ รู้จักกันแพร่หลายว่า เป็นรูปแบบการใช้ผลการวิจัย (research utilization models) เช่น the Stetler Model, the ACE Star Model of Knowledge Transformation, the Knowledge-to-Action Model, the Iowa Model, the Ottawa Model เป็นต้น

2) กรอบแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลลัพธ์ของการดำเนินการ (determinant frameworks) เช่น ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งอาจเป็นปัจจัยสนับสนุน หรือเป็นอุปสรรค เป็นกรอบแนวคิดที่ช่วยให้ผู้ดำเนินการเข้าใจบริบทของการเปลี่ยนแปลงการยอมรับหรือปฏิเสธการเปลี่ยนแปลง

3) ทฤษฎีดั้งเดิม (classic theories) ที่ยืมมาจากศาสตร์ทางจิตวิทยา สังคมวิทยา และทฤษฎีองค์กร เช่น ทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสาร ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม ทฤษฎีเกี่ยวกับการคิดเชิงเหตุและผลและการตัดสินใจ และทฤษฎีพฤติกรรมศาสตร์ เป็นต้น

4) ทฤษฎีเกี่ยวกับการดำเนินการ (implementation theories) ซึ่งพัฒนาขึ้นมาในศาสตร์การดำเนินการจากการสังเกตและการทดลองปฏิบัติโดยนักวิจัยที่เป็นผู้ดำเนินการ เช่น ทฤษฎีเกี่ยวกับบรรยากาศในการดำเนินการ (implementation climate) หรือ ความพร้อมขององค์กร (organization readiness) เป็นต้น

5) กรอบแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผล (evaluation frameworks) เพื่อการยืนยันผลลัพธ์ของการดำเนินการ

กรอบแนวคิดสำหรับการดำเนินการตามโปรแกรม

ในบทความนี้ได้ยกตัวอย่างกรอบแนวคิดสำหรับการดำเนินการ (a conceptual framework for implementation) เป็นการดำเนินการเพื่อให้มีการเปลี่ยนแปลงตามหลักฐานเชิงประจักษ์หรือผลการวิจัยที่ได้จัดทำและกำหนดโปรแกรมการปฏิบัติไว้เป็นอย่างดีแล้วเป็นกรอบแนวคิดที่เสนอโดยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญแห่งเครือข่ายวิจัยการดำเนินการแห่งชาติ สถาบันสุขภาพจิต มหาวิทยาลัยเซาท์ฟลอริดา⁴ ได้เสนอกรอบแนวคิดการดำเนินการที่ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่

1. แหล่งที่มา (source) ของแนวปฏิบัติหรือโปรแกรมซึ่งได้มีการพัฒนามาแล้ว จากการทบทวนหลักฐานเชิงประจักษ์ หรือผลการวิจัย เป็นโปรแกรมหรือแนวปฏิบัติใหม่ที่ต้องการนำไปดำเนินการในสถานการณ์จริง

2. เป้าหมายปลายทาง (destinations) ของการดำเนินการ ได้แก่ ผู้ปฏิบัติแต่ละคน และหน่วยงานหรือองค์กรที่จะนำโปรแกรมหรือแนวการปฏิบัติไปดำเนินการ

3. ผู้เชื่อมโยงการสื่อสารดำเนินการ (communication links) ได้แก่ ผู้รับผิดชอบการดำเนินการ ผู้นำทีมหรือคณะทำงาน เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง

4. กลไกการให้ข้อมูลย้อนกลับหรือการคืนข้อมูล (feedback mechanism) ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมการทำงานของผู้ปฏิบัติ ของคณะทำงาน และการเปลี่ยนแปลงในองค์กร ที่สะท้อนโดยผู้เกี่ยวข้อง ผู้จัดการ และผู้ดำเนินการ

5. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินการ (influence) เช่น ปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ประวัติศาสตร์ และจิตสังคม ที่มีผลต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง ต่อองค์กร และต่อระบบงาน

กรอบแนวคิดดังกล่าว สามารถใช้เป็นกรอบในการวางแผนการจัดทำโครงการพัฒนาคุณภาพตามหลักฐานเชิงประจักษ์ เพื่อการออกแบบกิจกรรมการดำเนินการและกำกับติดตามเพื่อให้เกิดการดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ

ขั้นตอนในกระบวนการของการดำเนินการปฏิบัติตามหลักฐานเชิงประจักษ์

การดำเนินการเพื่อการปฏิบัติตามหลักฐานเชิงประจักษ์ อาจจัดทำในรูปของโปรแกรมกิจกรรม หรือแนวปฏิบัติทางคลินิก เป็นกระบวนการที่เป็นพลวัตร

แต่ก็มีขั้นตอนในกระบวนการของการดำเนินการ (stages of implementation process) ซึ่งประกอบด้วย 6 ขั้นตอน⁴ ได้แก่

1. ขั้นตอนการสำรวจและตัดสินใจนำมาใช้ (exploration and adoption) การสำรวจสถานการณ์ในหน่วยงานหรือองค์กรเพื่อประเมินความเป็นไปได้ในการนำนวัตกรรมที่เป็นโปรแกรมหรือแนวปฏิบัติใหม่มาใช้ เพื่อประเมินความสอดคล้องกันระหว่างแนวปฏิบัติใหม่กับความต้องการของผู้ปฏิบัติและผู้เกี่ยวข้อง ทุกฝ่าย มีการเผยแพร่และทำความเข้าใจกับโปรแกรมหรือแนวปฏิบัติใหม่ หลังจากนั้นก็มี การสร้างความตระหนักถึงความจำเป็นของการเปลี่ยนแปลง ในขั้นตอนนี้ อาจมีการใช้หลักทฤษฎีด้านการตลาดมาช่วยให้เกิดความสนใจและเห็นประโยชน์ของการเปลี่ยนแปลง และดำเนินการให้ข้อมูลและโน้มน้าวให้มีการตัดสินใจนำมาใช้ในองค์กรมีการเตรียมองค์กร คณะทำงาน และทรัพยากรที่จำเป็น

2. การติดตั้งโปรแกรม (program installation) เป็นขั้นตอนเตรียมความพร้อมสำหรับการดำเนินการตามโปรแกรม เช่น เตรียมทีมงานผู้ปฏิบัติโดยการอบรมและพัฒนาทักษะที่จำเป็น เตรียมอุปกรณ์ที่จำเป็น เตรียมงบประมาณ คู่มือ แบบบันทึก การสนับสนุนด้านนโยบายและการบริหารจัดการ เตรียมสถานที่ และโครงสร้างของระบบบริการ เป็นต้น

3. การเริ่มดำเนินการ (initial implementation) เป็นขั้นตอนที่เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงซึ่งอาจมีปฏิกิริยาของผู้ปฏิบัติและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้ดำเนินการต้องมีการจัดการการเปลี่ยนแปลง มีการกำกับติดตาม รับฟังปัญหาและแก้ไขอย่างต่อเนื่อง การเริ่มดำเนินการเป็นขั้นตอนที่ค่อนข้างยุ่งยาก การดำเนินการตามโปรแกรมหรือตามแนวปฏิบัติในระยะนี้ จะยังไม่มีเสถียรภาพ จำเป็นต้องใช้กลยุทธ์ที่จะช่วยให้มีการปฏิบัติอย่าง

สม่ำเสมอและพร้อมเพรียง เช่น การให้ข้อมูลสะท้อนกลับ การชี้ผลดีที่เกิดขึ้น การชมเชยหรือให้รางวัล การรับฟังความคิดเห็น การนิเทศและกำกับติดตามใกล้ชิด เพื่อให้มีการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ต้องการโดยเร็ว

4. การปฏิบัติอย่างเต็มรูปแบบ (full operation) ขั้นตอนนี้ผู้ปฏิบัติและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีการยอมรับการปฏิบัติตามโปรแกรมหรือแนวปฏิบัติเป็นงานประจำ หรือเป็นการปฏิบัติตามปกติ ผู้ปฏิบัติเริ่มมีความชำนาญในการปฏิบัติตามวิธีในโปรแกรม ขั้นตอนนี้ถือว่ามี การเปลี่ยนแปลงที่ค่อนข้างสมบูรณ์เกิดขึ้น

5. การเกิดนวัตกรรม (innovation) เมื่อผู้ปฏิบัติ มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงานประจำเป็นไปตามโปรแกรมหรือแนวปฏิบัติแล้ว และมีการดำเนินการต่อเนื่องไปเรื่อยๆ จนเกิดการเรียนรู้และเห็นช่องทางในการปรับปรุง และพัฒนารูปแบบการปฏิบัติใหม่ขึ้นมาได้ ทั้งนี้ โดยมีการยึดผลลัพธ์เป็นสำคัญ

6. เกิดความยั่งยืน (sustainability) เป็นขั้นตอน ที่การดำเนินการถึงจุดที่การปฏิบัติตามโปรแกรมหรือแนวปฏิบัตินั้นได้กลายเป็นงานประจำ ผู้ปฏิบัติมีความชำนาญ และเกิดผลลัพธ์ที่ดีตามที่คาดหวังอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะคงอยู่อย่างนี้ไปเป็นระยะเวลายาวนาน

ขั้นตอนการดำเนินการดังกล่าว สามารถนำไปเป็นกรอบการดำเนินการส่งเสริมการปฏิบัติตามหลักฐานเชิงประจักษ์ ซึ่งเป็นบทบาทที่สำคัญของพยาบาล ผู้ปฏิบัติการขั้นสูง สามารถนำไปจัดทำโครงการพัฒนาคุณภาพและผลลัพธ์การดูแลผู้รับบริการกลุ่มเป้าหมายที่มีประสิทธิภาพต่อไป

สรุป

ศาสตร์การดำเนินการ เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการใช้ผล

การวิจัยหรือหลักฐานเชิงประจักษ์ในรูปแบบอื่น เพื่อ นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติในระบบการดูแลสุขภาพ เพื่อปรับปรุงผลลัพธ์การดูแลและผลลัพธ์ต่อองค์กร เป็นกระบวนการเชื่อมโยงระหว่างนวัตกรรมหรือข้อค้นพบใหม่ การปฏิบัติ และผลลัพธ์ที่ดี ซึ่งจำเป็นต้องมีทฤษฎี รูปแบบ และกรอบการดำเนินการเป็น พื้นฐาน ทั้งนี้ เพื่ออธิบายกระบวนการดำเนินการ ปัจจัย ที่มีอิทธิพล ขั้นตอนและกลยุทธ์ต่างๆ ที่ใช้ในการ ดำเนินการ และการประเมินผลลัพธ์ของการดำเนินการ เป็นองค์ความรู้ที่พยาบาลผู้ปฏิบัติการขั้นสูงจำเป็นต้อง เข้าใจและสามารถใช้ประโยชน์ได้

เอกสารอ้างอิง

1. สภาการพยาบาล. ขอบเขตของการปฏิบัติการพยาบาล ขั้นสูงและสมรรถนะของผู้ปฏิบัติการพยาบาลขั้นสูง. Available from: <http://www.tnc.or.th/diploma/page-3.html>
2. Newhouse R, Bobay K, Dykes PC, Stevens KR, Titler M. Methodology issues in implementation science. *Medical Care* 2013; 51, S32-S40 doi101097/MLR.0b013e31827feeca Available from: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/23502915>
3. National Center for Advancing Translational Science. 2015. *Translational Science Spectrum*. Available from: <https://ncats.nih.gov/translation/spectrum>
4. Fixsen DL, Naoom SF, Blase KA, Friedman RM, Wallace F. *Implementation research: A synthesis of the literature*. Tampa, FL: University of South Florida, Louis de la Parte Florida Mental Health Institute, The National Implementation Research Network (FMHI Publication #231); 2005. Available from :<http://www.incredibleyears.com/wp-content/uploads/implementation-research.pdf>

5. Eccles MP, Mittman BS. Welcome to implementation science. **Implementation Science** 2006, 1:1 doi: 10.1186/1748-5908-1-1 Available from: <http://www.implementationscience.com/content/1/1/1>
6. Kelly B. Implementing implementation science: Reviewing the quest to develop methods and frameworks for effective implementation. **J Neurol Psychol.** 2013; 1(1): 5.
7. Nilsen P. Making sense of implementation theories, models and frameworks. **Implement Sci.** 2015; 10: 53. Published online 2015 Apr 21. doi: 10.1186/s13012-015-0242-0 Available from: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4406164/>
8. Moullin JC, Sabater-Hernández D, Fernandez-Llimos F, and Benrimoj S. A systematic review of implementation frameworks of innovations in healthcare and resulting generic implementation framework. **Health Research Policy and Systems** 2015;13:16. DOI 10.1186/s12961-015-0005-z Available from: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4364490/>
9. Stetler CB. Stetler model. In: Rycroft-Malone J, Bucknall T, editors. **Models and Frameworks for Implementing Evidence-Based Practice: Linking Evidence to Action.** Oxford: Wiley-Blackwell; 2010. p. 51–82.

Implementation Science: Theories, Models, and Frameworks

Pikul Phornphibul¹ RN, DNS, Dip. APMSN

Abstract: Evidence-based practice is considered as an essential component of quality improvement in healthcare system. Multifaceted implementation strategies are needed to promote use of research evidence in clinical setting. Implementation science as a branch of knowledge translation has emerged across multiple disciplines with the aim of bringing research findings to practice. This article describes an implementation science, in terms of definitions; theories, models, and frameworks. An example of conceptual framework for implementation and stages of implementation process are provides.

Thai Journal of Nursing and Midwifery Practice 2017; 4(1): 05-12

Keywords: implementation science, translation science, evidence-based practice

¹Assistant Professor, Faculty of Nursing, Chiang Mai University

Vice Chairperson, Executive Committee of the College of Advanced Practice Nurse and Midwife of Thailand, (2016-2017)